

része 1663-ig tartalmaz adatokat. A további fejezetek: Tanulmányok, adatközlések, Kisebbségi közlemények és végül a Függelék, ahová olyan könyvlisták kerültek, amelyekre Iványi figyelt fel, de a szöveget már a sajtó alá rendezők, Herner János és Monok István hozzák nyilvánosságra. A kötetet a szükséges mutatók, valamint angol és német nyelvű összefoglalók egészítik ki.

A hazai *könyvkultúra* és *olvasottság* fölmérését célzó munka további állomásai már jórészt kidolgozottak: rövidesen újabb kötetel gyarapszik az *Adattár*, mely a *Dernschwam-könyvtár* jegyzékét tartalmazza, majd következnek a *magyarországi magánkönyvtárak* kötetei, az anyag nagyságánál fogva területi (észak-magyarországi, nyugat-magyarországi, erdélyi stb.) differenciálásban.

A sorozatszerkesztők a *peregrinációs* dokumentumgyűjtemény összegyűjtéséről és közléséről sem mondanak le, az ilyen irányú forrásanyag az *Adattár* újabb homogén, zárt tematikájú köteteit rajzolja körül.

Az *Adattár* eddigi kötetei az MTA Irodalomtudományi Intézetének támogatásával és a József Attila Tudományegyetem nagyvonalú segítségével jelenhettek meg. A sorozat 1983-tól közvetlen támogatást kap a „Kulturális és történelmi hagyományaink föltárása, nyilvántartása és kiadása” címen megindult országos kutatás keretében. A tervezett programok, illetve a szerkesztők, a szöveggondozók, a technikai segítők eddigi munkája, valamint a további támogatást biztosító országos kutatási program nyomán bizvást mondhatjuk: az *Adattár* sorozatnak a következő évtizedekben megjelenő újabb kötetei továbbra is fontos bázisát képezhetik a művelődés- és irodalomtörténeti kutatásoknak.

Ötvös Péter

Hungarian Ethnic Heritage Study of Pittsburgh, Pennsylvania

Study Director: Dr. Paul Bódy, Pittsburgh, Pennsylvania, 1981. 10 kits (füzet).

A Bódy Pál irányításával, Ruth Biro, Boros-Kazai András, Boros-Kazai Mária, Jonathan Flint és magának Bódynek a szerzői közreműködésével készített tíz füzet célja nem az, hogy azok átfogó monográfiát alkossanak, hanem az, hogy tájékozási pontokat, kiindulásul szolgáló alapinformációkat, tematikus feldolgozásokat, bibliográfiákat és dokumentációt nyújtsanak a pittsburgh-i magyarság története, kultúrája, nyelve, intézményei iránt érdeklődő szakembereknek, tanároknak, diákoknak és olvasóknak. A szerkesztésnek szándéka volt, hogy az egyes, különböző szempontú füzetek időnként tematikailag kisebb-nagyobb mértékben átfedjék egymást, hiszen lehetővé akarta tenni, hogy a pusztán speciális érdeklődés is megtalálja a maga információit egy-egy részkiadványban. A szerzők gyűjtőmunkájuk során 13 könyvtár, 25 egyházi gyűjtemény, 24 szervezeti archívum történeti forrásait dolgozták fel s értékelték. Minden kötetet külön forrásgyűjtemény és bibliográfia egészít ki.

A füzetek sorrendben a következők.

1. *Ruth Biro*: Children's Hungarian Heritage — A gyermekek magyar öröksége (Magyarország alapításának legendája, a magyar nyelv, a magyar nevek, játékok, táncok, ünnepi szokások, a magyar konyha, kézimunka, a magyarság szimbólumai).

2. *Paul Bódy és Mary Boros-Kazai*: Hungarian Immigrants in Greater Pittsburgh, 1880–1980 – Magyar bevándorlók Nagy-Pittsburgh-ben, 1880–1980 (a magyarországi kivándorlás és történelmi háttere, az első magyar bevándorlók letelepedése Pittsburgh-ben és a Monongahala-völgyben, a magyar bevándorlók élete 1900 és 1940 között, munkájuk és gazdasági helyzetük, közösségi szervezeteik, oktatás és kultúra, kapcsolatuk az amerikai társadalommal, a háború utáni bevándorlás korszaka, kiemelkedő magyar személyiségek Pittsburgh-ben).

3. *Andrew Boros-Kazai*: Guide to Historic Hungarian Places in Greater Pittsburgh – Útmutató Nagy-Pittsburgh történeti jelentőségű magyar helyszíneihez (Magyar Nemzetiségi Szoba, a Hillman-könyvtár speciális gyűjteményei, a Duquesne Egyetem Tamburitzan Népművészeti Intézete, a Kossuth-tábla, a Szent Anna magyar római katolikus templom, az első pittsburgh-i magyar református templom, az első home-steadi magyar református templom, a Szent Éliás magyar görög-katolikus templom, a Miurunk Színeváltozása magyar görög-katolikus templom, a szabad magyar reformátusok temploma, a Szent István római katolikus templom, Scenic View Park, Penn View Art Center, az Isteni Megváltó Nővéreinek rendháza, Magyar Park).

4. *Mary Boros-Kazai és Paul Bódy*: Hungarian Community Life in Greater Pittsburgh – Magyar közösségi élet Nagy-Pittsburgh-ben (történeti áttekintés, magyar vallási szervezetek, társadalmi és kulturális élet, oktatási és ifjúsági tevékenység, önszervező társaságok, rádióprogramok, magyar nyelvű sajtó, a magyar események éves nap-tára).

5. *Ruth Biro*: Hungarian Folk Traditions Revisited – A magyar hagyományok továbbélése (Joe Magarac legendája, magyar vezetéknevek, a magyar néphagyományokból, útmutatók az amerikai magyar közösség történetének, továbbélésének, forrásainak és információinak felméréséhez, a származáskutatás elvégzéséhez).

6. *Andrew Boros-Kazai*: Hungarian Folk Arts and Crafts – Magyar népművészet és háziipar (a magyar népművészet történeti alakulása, jellegzetességei, regionális stílusa, megjelenési formái – építészet, bútorzat, fafaragás, fazekasság, ötvösség, bőrművészet, népviseletek, hímzés, a magyar népművészet Pittsburgh-ben).

7. *Andrew Boros-Kazai és Paul Bódy*: Survey of Hungary: Past and Present – Magyarország áttekintése: Múlt és jelen (a magyarok eredete, Magyarország 1500 óta: történelem és kultúra, Magyarország ma, kiemelkedő magyarok Amerikában, a magyar történelem kronológiája).

8. *Mary Boros-Kazai*: Hungarian Historical Sources and Collections in Greater Pittsburgh – Magyar történeti források és gyűjtemények Nagy-Pittsburgh-ben (könyvtárak, archívumok, egyházi gyűjtemények, segélytársaságok, szervezetek és klubok, egyéb gyűjtemények, sajtó, Nagy-Pittsburgh-ön kívüli gyűjtemények).

9. *Ruth Biro*: Bibliographical Guide to Hungarian–American Sources – Bibliográfiai útmutató az amerikai magyar forrásokhoz (magyar történelem, kultúra és társadalom, a magyar kivándorlás, az amerikai magyarok története és kultúrája, kiemelkedő magyarok az Egyesült Államokban, a magyar nyelv és a nyelvi tanulmányok helyzete, hitélet, irodalom, útmutatók, referenciák és médiák, bibliográfiák + Függelék: Magyar gyűjtemények az Egyesült Államokban, amerikai magyar szervezetek, más információs források, magyar sajtókiadványok az Egyesült Államokban, magyar rádióprogram, a Scorpio komputer program).

10. *Jonathan Flint*: Teaching Guide for Hungarian Curriculum Kits – Módszertani útmutató magyar tanprogramokhoz.

Mint látható, bibliográfiai szempontból különösen fontos az utóbbi három kötet, melyek nélkülözhetetlenek lesznek az amerikai magyar etnikum kutatói számára. De ugyancsak haszonnal forgathatják a többi „célkötetet” is, a kutatók inkább adat-szolgáltatásai, az érdeklődő olvasók pedig útmutatásai okán.

Szkárosi Endre

Susan M. Papp: Hungarian Americans and Their Communities of Cleveland
Cleveland State University, 1981. 323 l. (Cleveland Ethnic Heritage Studies)

Papp Zsuzsa munkája – mint a címléírásból kitűnik – egy olyan, a clevelandi etnikumok történeti örökségét vizsgáló kiadványsorozatba illeszkedik, amely két dimenzióban is eleget kíván tenni az etnikai kutatásokkal szemben támasztott tudományos igényeknek és a közérdeklődésnek: egyrészt alapos áttekintést nyújt ez a sorozat az egyes amerikai népcsoportok történetéről, másrészt monografikusan feldolgozza azok clevelandi közösségeinek létrejöttét, jelenét, intézményi szerkezetét, kultúráját, gondjait stb. A példamutató körültekintéssel és alaposítással szerkesztett monográfia-sorozat – melyet Dr. Karl Bonutti jegyez – 1975-ben indult meg, előbb a konkrét etnikai kutatások alapszempontjait, fogalmait, vetületeit tisztázó s feltáró, átfogó tanulmánykötetekkel, melyek az Ohio-ban s elsősorban is Clevelandben élő etnikai csoportokra vonatkozó *bibliográfiát* tették közzé, illetve az etnicitás *fogalmi megközelítését*, a különböző közösségek *társadalmi-gazdasági szempontú áttekintését* végezték el, valamint azok clevelandi elhelyezkedését, etnikai kommunikációjukat, történeti örökségüket és nyelvi intézményeiket, iskoláikat mérték föl. Az egyes célkötetek közül az első Cleveland korai telepeseivel foglalkozott, a magyar kötet publikálásáig pedig már megjelent az arab, az ázsiai, a belorusz, az ír, az olasz, a litván, a lengyel, a román, a szerb és a szlovák amerikaiak etnikai monográfiája. Papp Zsuzsa munkájával közel egyidőben látott napvilágot a fekete amerikai, a horvát, a cseh, a német, a görög, a zsidó, a szlovén és az ukrán kötet.

A magyar kötet létrehozásának igénye már 1973-ban felmerült, amikor is magyar közösségi vezetők tanulmányt készítettek a legnagyobb amerikai magyar szomszédságról: a Buckeye Road-i közösségről. (Ez az *Ethnic Communities of Cleveland: a Socio-Economic Study* című kötet részeként jelent meg, 1974-ben.) Miután világossá vált, hogy a monografikus feldolgozást célszerűbb egy szerzőre bízni, a munkát Papp Zsuzsa vállalta el, aki különben már szerkesztője és társszerzője volt egy hasonló kiadványnak, a *Polyphony: Hungarians in Ontario*-nak, melyet a Multicultural History Society of Ontario jelentetett meg 1980-ban.

A szerző – a kötet szerkezetéből kitetszően – hármas célnak kíván eleget tenni: megírni ama város magyarságának monográfiáját, mely egykor a világ második legnépesebb magyar városának számított; feldolgozni-áttekinteni az egész amerikai magyarság történetét; illetve rövid áttekintést adni Magyarország történetéről az amerikai olvasónak. Nyilvánvaló, hogy ez utóbbi a legnehezebb, csaknem megoldhatatlan fel-